

Esclovisser, V. clova Escó, V. escon

ESCOA, 'cada una de les dues quilles laterals d'una nau, paral·leles a la quilla, i que li donen estabilitat quan la treuen en terra', provinent d'**escosa*, participi arcaic de l'antic verb *escondre* 'amagar' (ll. ABSCONSA, ABSCONDÈRE, id.), perquè les *escoes* van sempre ocultes a sota aigua. □ 1.ª doc.: c. 1300, *Consolat*.

El *DAG* i l'*AlcM* donen ja el passatge del *Consolat de Mar* i d'un doc. de 1377, on figura que «lo cros-
tam --- sia --- espès e per tot cominal tro sus a les
escoes». Avui continua pronunciant-se *askòs* o *askòs*
a tota la costa al Nord de Barcelona (Sant Pol de Mar, 1930; L'Escala, 1937, etc.): és falsa, doncs, la indicació de *BDC* XII, 79, 82, 83, 7, 105, que es
pronuncii a *escues* a «Barcelona i Costa de Llevant»
(reproduïda per *AlcM* i ja rectificada en *BDC* XIV, 73
(*escoba*, *BDC* XII, 31, 75). *Escues* és forma real del
Migjorn, la que jo mateix vaig sentir aplicada a les
barques albuferenques, al Perelló (1962), alteració fo-
nètica de l'altra, paral·lela a *CUA* < *coa* < *COBA*. La
caiguda de la -s- intervocàlica és normal en català en
els mots que ja tenen una altra (o dues altres) s: veg.
LleuresC, 210n., 255.

Del cat. el mot va passar manllevat al cast. [1686] i al portuguès (HIMichaëlis) i a una forma *escoue* que
es troba algun cop en francès (1622). L'italià conser-
va la -s-: avui allí és *scòse*, però *ascosa*, forma ben
etimològica, el 1607. En català antic no conec docu-
mentació d'**ascós* (*esc-*) com a participi de *escondre*,
però és segur que hi existí, com persistia encara en
oc. ant. (*rescós* Montaudon, Sordel, *Crozada*). Més
detalls en l'article del DCEC.

DERIV.: *Escobenc* [c. 1880 *DAG*.] derivat de la
variant *escova* que he citat supra, perquè els *esco-*
benes vénen en línia recta de les *escoes*; deu ser ja
derivat antic, car del català és versemblant que si-
guin manllevats el cast. *escobén* [c. 1575], el port.
escovem (*escouem* c. l'a. 1500) i el ft. *écubier* [*equi-*
bien 1621, *escauban* 1634], veg. DCEC, s. v. 1 A Ma-
llorca, variant *escoment* (Palma, Andratx, Sóller, Ma-
nacor, *AlcM*) influenciada pel terme nàutic *combés*.

1 L'almirall català Antoni de Clariana i Gualbes,
que, després de defensar Barcelona i Mallorca del
bloqueig franco-castellà, hagué de rendir-se, després
de 1715, i passar al servei de la marina espanyola, i
que tan bé ens hauria pogut informar de l'antiga ter-
minologia nàutica catalana, per desgràcia hagué de
publicar en castellà el seu *Resumen náutico --- o*
Arte de Marina, aparegut el 1731 (vol. I, 520 pp.),
i que no està al meu abast. Només sé que parla dels
escovenes a la p. 97, i que en el glossari (I, 520) els
dóna l'equivalència francesa *écobans ou écubiers*.
De les *escoas* parla a la p. 125, i en el gloss. les ex-
plica «los extremos de los Planes, en los cuales se
acaba lo recto, y donde empieza lo curvo para unir-
se con los Genoles: en francés *scove*». Notem que
planes i *genoles* són també catalanismes, com altres
tants del dit glossari: *entremiches*, *maniguetes*,
veque, *orinque*, *palmejares*, *pañol*, *porta*, *caperoles*,

calsés, *quarterolas*, *roda*, *serviolas*, *trancanil* i algun
altre. En el text n'hi deu haver molts més: *par-*
tensa, p. 156, única del text al meu abast (veg.
PARTIR). És una pena que els especialistes en vo-
cabulari nàutic facin el buit a aquest llibre del va-
lent i savi patriota català, i fins és una vergonya
que no l'usin els qui hi tenen accés.

Escoar, V. *escuar* (CUA)

ESCOBA, 'ginesta' i més aviat 'bàlec', mot comar-
cal dels alts Pirineus, del ll. SCŌPÆ 'brins de certes
plantes', d'on després 'escombra' (que, a muntanya, se
sol fer de branquetes, i sobretot de ginesta seca o
bàlec). □ 1.ª doc.: en un sentit com 'acte d'escom-
brar' 1336; altres derivats Ss. XII, XIII, etc.

Més que la veritable ginesta es tracta del bàlec,
amb el qual vaig poder identificar-la de segur a Pa-
llerols del Cantó (Urgellet) i a Borén (1958); a Mon-
tenartó parlaven d'«una espècie de ginesta de flor gro-
ga», en els altres llocs, més vague encara; el tinc re-
collit com a viu, encara a d'altres pobles del Pallars
Sobirà: Esterri d'Àneu (1957), Esterri de Cardós, Ta-
vascan, Estaon (1934). Pertot vaig sentir *askòba* (o
esk-) amb o tancada (no *askòba* com posa Krüger,
Hochpyr. A, I, 55, de Rialb). L'àrea del mot segueix
una mica al Nord: *eskúba* a la Vall d'Aran té aquest
sentit a la part alta, i 'raspall' en l'aranès central (*gésia*
en general). Amb el mateix sentit el mot s'usa algunes
vegades en cast. ant., i avui encara en parlars lleonesos,
portuguesos i alpino-lombards (cf. *TopHesp.* II,
177; I, 405). La toponímia amb els seus derivats dóna
proves de l'existència antiga del mot en moltes terres
hispàniques o gascones, on avui s'ha perdut el primi-
tiu, p. ex. el riu d'*Escoubous* a Baretja-Gavarnia, *Es-*
coubès poble del cantó de Lourdes.

DERIV.: *Escoabar* ant. 'escombrar' (1398, *AlcM*),
d'on un antic postverbal +*escoba* que degué tenir un
sentit aproximat de 'acte d'escombrar o desembussar
un molí', car el pabordre de Solsona cobrava un cens
pel seu a una dona (*escobera*) que hi tenia casa i s'en-
carregava de desembussar-lo, «jus *scobe* et domum de
l'escobera», l'any 1336 (*BCEC*, 1908, 169), i l'any 1315
en dos molins cobrava la tercera part «et totum jus
seu usum *escobe*» (p. 170); més conegut aquest verb
amb el sentit de 'assotar': 1 «Dona, si no entra <'no
entro'> aquí / *escobat* seré en lo matí; / si les gardes
m'ich vezen star, / diran que ych son per mal a far»,
Set Savis (v. 1443); «debet patí penam fustigationis
sive d'*escobar*», *CostTort.*, ed. Ol., p. 513; «qui ---
recusaran seguir lo viatge --- si los servicals no poran
pagar la dobla sien *escobats* per Barchinona, «se ha-
gen a recullir en los navilis --- d'on seran acordats ---
sots pena de *escobar*», «que contra faran --- encór-
reguen en pena de ésser *escobats*», *Consolat* (ed. Mo-
liné, p. 212); «qui contra assò farà, que hom lo men
escoban ab de grans assots tro al costell», Bna., 1290
(*BABL* XVI, 301); «si pagar no ls pot, serà *escobada*
per los lochs acostumats de la Ciutat», 1363 (*BABL*
VI, 99); de nou text semblant a. 1377 (*CaCandi*, *Misc.*